

Överförmyndarenheten
Anne-Sofie Zettby

2024-11-20

Dnr ÖFN 2024-97

Överförmyndarnämnden

Översyn av utbetalning av arvode

Förslag till överförmyndarnämndens beslut

1. Överförmyndarnämnden beslutar att från och med 2025-07-01 upphöra med förskottsutbetalning av arvode till ställföreträdare som har uppdrag som är påbörjade före 2024-12-31, och att ersättning erhålls i efterhand i samband med granskning av årsredovisning.
2. Överförmyndarnämnden beslutar att nya ställföreträdare som förordnas efter 2025-01-01 erhåller ersättning i efterhand i samband med granskning av årsredovisning.
3. Överförmyndarnämnden beslutar att fortsätta administrera ställföreträdares arvoden via kommunens lönesystem.
4. Överförmyndarenheten ges i uppdrag att återkomma till överförmyndarnämnden senast i juni 2025 med rapport om översyn av arvodesnivåerna samt underlag för ny riktlinje utifrån översynen

Ärende

Överförmyndarnämnden har genom nämndmål 2024 lämnat uppdrag till överförmyndarenheten att göra en förstudie kring arvodesriktlinjer som grund inför fortsatta diskussioner.

Förstudien redovisades i juni 2024 och överförmyndarenheten gavs nytt uppdrag att se över arvodesriktlinjerna med inriktningen att kommunen alltjämt administrerar arvodesutbetalningar, avskaffar förskotteringen samt ser över arvodesnivåerna.

Linköping kommun har sedan 2008 betalat ut arvode som förskott till ställföreträdare. Genom åren har uppföljning av modellen genomförts och vissa justeringar har skett.

Överförmyndarenhetens förslag till beslut är att förskottsutbetalning av arvoden avskaffas från och med juli 2025 samt att kommunen alltjämt administrerar ställföreträdares arvoden.

Överförmyndarenheten föreslår vidare att översyn av nivåerna i dagens riktlinjer ses över och redovisas till nämnden senast i juni 2025.

Bakgrund

Den som utses som ställföreträdare, det vill säga god man, förvaltare eller förordnad förmyndare, har rätt till ett skäligt arvode för sitt uppdrag samt ersättning för de utgifter som har varit skäligen påkallade för uppdragets fullgörande enligt 12 kap 16 § föräldrabalken

Att vara god man, förvaltare eller förmyndare innebär att ta på sig ett lagreglerat men frivilligt uppdrag. Det är överförmyndaren i respektive kommun som beslutar om riktlinjer för arvode och kostnadsersättningar.

I Linköping betalas sedan 2008 arvode till ställföreträdare av kommunen i samtliga uppdrag. Grundarvode utbetalas innevarande år, månadsvis, och när ställföreträdaren året därpå lämnar sin årsredovisning fastställs arvodet och de huvudmän som ska betala arvodet faktureras av kommunen.

Linköpings kommun är den enda kommunen i Sverige som utbetalar arvode i förskott.

Överförmyndarnämndens syfte med att införa arvodesutbetalning i förskott var att stimulera fler frivilliga att ta sig an uppdrag som god man eller förvaltare. Det fanns även en vilja att modernisera och jämställa ersättningen till ställföreträdare med andra frivilliga uppdrag, till exempel kontaktpersoner. När besluten fattades och förändringen genomfördes togs inte hänsyn till att lagstiftningen för de olika uppdragen inte var jämförbara.

SOU 2021:36

Under våren 2021 presenterades den statliga utredningen ”Gode män och förvaltare – en översyn” (SOU 2021:36). Utredningen har bland annat behandlat frågan om storlek på arvode, tidpunkt för utbetalning och former för utbetalning.

Utredningen understryker att arvode inte kan avtalas eller betalas ut i förskott men att det framöver kan behöva utredas om kommunen ska hantera utbetalningar till samtliga ställföreträdare.

Utredningen konstaterar att det bland landets överförmyndare idag råder en förhållandevis jämn fördelning mellan kommuner som administrerar utbetalning av arvode till ställföreträdare och kommuner där ställföreträdare efter arvodesbeslut lyfter medel från huvudmannens konto och själva ansvarar för att betala in skatt och arbetsgivaravgift och deklarerar dessa i en förenklad arbetsgivardeklaration i huvudmannens namn.

Identifierade utmaningar med nuvarande arvodessystem

Det finns flera utmaningar med att Linköpings kommun tillämpar en modell med förskottsutbetalningar som enda kommun i Sverige, men den största är att det inte finns lagligt stöd för förskottsutbetalningar, varken i nuvarande lagstiftning eller den statliga utredningen.

Andra utmaningar med utbetalning av arvode under innevarande år är att:

- Huvudmannen sätts i skuld genom att kommunen betalar ut arvodet till ställföreträdare löpande under året och fakturerar i efterhand.

- Det finns en risk för att huvudmannen inte betalar ett skäligt arvode eftersom uppdragets grundarvode erhålls i förväg.
- Kommunen inte har någon legal grund att kräva tillbaka arvode som betalats ut å huvudmannens vägnar. Om ett uppdrag avslutas oväntat eller om en huvudman inte vill eller kan betala leder det till en s k kundförlust för kommunen.
- Risken för att fel inte upptäcks är hög med ett komplicerat utbetalningssystem då det dels kräver många moment för handläggarna att hantera administrativt samt att ställföreträdarna har svårt att upptäcka fel i utbetalningen.
- I den händelse att uppdraget avslutas under året, stoppas kommande utbetalningar men redan utbetald ersättning återkrävs inte. Huvudmannen faktureras endast för den period som uppdraget varit aktivt.
- Vid överflyttning mellan kommuner har Linköpings kommun redan betalat ut arvode.
- Vid mottagande av huvudman får Linköping betala ut både föregående års arvode samtidigt som förskott lämnas.
- Kommunen får extra kostnader för att göra unika anpassningar av IT-systemen, eftersom inga andra kommuner har detta unika behov.

Utmaningar med att kommunen administrerar utbetalningen till ställföreträdare:

- Kommunen tar på sig administrativa kostnader för handläggning, utbetalningar samt inbetalning av skatt och avgifter till Skatteverket.
- Arbetstid för att hantera inbetalningar av skatt och sociala avgifter samt fakturera huvudmän som ska betala sitt eget arvode.
- Få ställföreträdare är medvetna om att det är ett förskottsarvode.

Aktuell situation

Genom åren som gått sedan införandet av förskottsutbetalningar infördes har flera uppföljningar av modellen genomförts och vissa justeringar har skett. Den senaste under 2024 då nytt verksamhetssystem möjliggjorde månadsvisa utbetalningar av förskotten.

Överförmyndarnämnden har genom nämndmål 2024 lämnat uppdrag till överförmyndarenheten att göra en förstudie kring arvodesriktlinjer som grund inför fortsatta diskussioner.

Förstudien, ÖFN 2024-59, presenterades på överförmyndarnämnden i juni 2024. Överförmyndarenheten gavs vid detta tillfälle ett nytt uppdrag att se över arvodesriktlinjerna med inriktningen att kommunen alltjämt administrerar arvodesutbetalningar, avskaffar förskotteringen samt ser över arvodesnivåerna.

Förstudien visar att Linköpings kommun är den enda kommunen i landet som tillämpar förskottsutbetalningar då det inte finns lagligt stöd för förskottsutbetalningar varken i nuvarande lagstiftning eller som förslag i SOU 2021:36.

I kommunens budget för 2025 har nämndspecifikt mål getts till överförmyndarnämnden om att göra en översyn av riktlinjer för fastställande av arvode och ersättning till ställföreträdare med syfte att främja förutsägbarhet och rättssäkerhet.

Utredning

Överförmyndarenheten har, förutom den förstudien som genomförts 2024, ÖFN 2024-59, under flera år bevakat och följt frågorna kopplade till förskottsutbetalningar, arvodesnivåer och hantering av utbetalningar till ställföreträdare genom olika forum, föreläsningar och omvärldsbevakning på olika sätt eftersom överförmyndarjuridiken i grunden är densamma i hela Sverige. Sveriges kommuner och regioner, SKR, tillhandahåller olika forum och deltar i både utbildningar och dialogmöten där man delar med sig av kunskap och tankar.

För att förankra överförmyndarnämndens viljeinriktning att se över hantering av arvoden har under hösten dialog skett med bland andra Linköpings god man och förvaltarförening och överförmyndarnämnden. Vid samtalet framförde föreningen att deras medlemmar uppskattar förskotten som finns i Linköping och gärna ser att de är kvar. Förskotten är en fördel i första hand för att ställföreträdare annars riskerar att få vänta oskäligt länge på ersättning om överförmyndarenheten inte hinner granska årsräkningen i tid. Om alla arvodesärenden skulle vara hanterade till midsommar finns inget skäl att ha kvar systemet med att betala ut arvoden i förskott.

Vid samtalet kom även behovet av översyn av arvodesnivåerna upp samt vikten av att kommunen bibehåller systemet med att hantera utbetalningar av arvodet även fortsättningsvis.

Under oktober månad genomfördes en intervju utifrån förbestämda frågor med tio slumpmässigt utvalda ställföreträdare som vid intervjutillfället hade 8 uppdrag eller fler, för att få fram en bild av deras syn på förändring av förskottsutbetalningar samt om en förändring skulle påverka deras vilja eller möjlighet att fortsätta som ställföreträdare i Linköping kommun.

Anledningen till detta är att en av de identifierade riskerna skulle kunna vara att ställföreträdare begär sig entledigade om de inte får ha kvar förskotten som inkomst.

Av de intervjuade personerna finns personer i olika åldrar, kön och erfarenhet både från Linköpings kommun och andra kommuner både i Östergötland och riket.

Flertalet av de tillfrågade anser att det är ett bra system med förskott, men de förstår också utmaningarna med det, och att det skulle vara bättre för huvudmannen med en årlig hantering.

Några påpekar att det i övergången till ett annat system skulle bli en utmaning ekonomiskt för de som är beroende av förskottet som inkomst. Andra menar att

det fungerar i alla andra kommuner och kan inte se att det skulle vara någon skillnad i Linköping.

Återkommande i svaren går att utläsa att det finns en önskan om översyn av arvodesnivåerna, att tidpunkten för omställningen kan vara viktig samt att det är bra att kommunen fortsätter att betala ut ersättning.

Flera tar även under intervjun upp att det idag är svårt att förstå den lönespecifikation som kommer från kommunen där det inte går att utläsa vad man får ersättning för och i vilket uppdrag.

Frågan om lönespecifikationen har lyfts flera gånger inom kommunen och svaret är att nuvarande lönehanteringssystem har begränsningar som inte möjliggör tydligare specifikationer i nuläget.

Vid en övergång till årlig utbetalning bedöms lönespecifikationen kunna bli tydligare för ställföreträdare då det går att utläsa ersättningen per år och för vilket uppdrag som ersättningen avser.

Överförmyndarenhetens sammanfattning och bedömning

Överförmyndarenhetens sammantagna bedömningen, där både utredningar som genomförts under 2024 och de erfarenheter som enheten samlat under flera år har vägts samman, är att fortsätta med den administrativa hantering av utbetalning av arvode till ställföreträdare och fakturering till huvudmännen. Det finns många fördelar, för både huvudmän och ställföreträdare, att fortsätta med denna hantering. Dels skapar det en enhetlig hantering av arvoden, det avlastar ställföreträdare med administration och minskar risken att bli utan arvode. Rättssäkerheten och tydligheten ökar för huvudmännen. Den kostnad, som kommunen redan idag har, för administration av utbetalningar av löner och fakturering till huvudmän bedöms som rimligt. Från och med 2025 kommer det nya verksamhetssystemet möjliggöra att faktureringen till huvudmännen sker digitalt och kräva mindre administrativa resurser.

Överförmyndarenheten bedömer vidare att förskottsutbetalningarna av arvodet till ställföreträdare tas bort så att kommunens hantering av arvoden och fakturering anpassas till gällande lagstiftningen, och att utbetalning sker först efter utfört uppdrag.

Kommunen får då ett system som är i enlighet med övriga Sverige.

För att förändringen inte ska bli alltför plötslig eller kännbar för de ställföreträdare som är vana att få månadsvisa förskottsutbetalningar är överförmyndarenhetens bedömning att förändringen genomförs vid halvårsskiftet 2025.

Detta möjliggör även för överförmyndarenheten att information till ställföreträdare, huvudmän och övriga intressenter kan ske över en längre tid och förankras innan omställningen sker. Bedömningen är att omställningen då kommer att gå smidigare.

Många ställföreträdare har bara fått ersättning enligt nuvarande system, och antagandet är att för flera av dessa kan det vara otydligt vad förskottsutbetalningen verkligen innebär. För att underlätta omställningen är överförmyndarenhetens bedömning att de nya ställföreträdare, det vill säga nya

som får nya uppdrag från och med januari 2025, inte ska införlivas i nuvarande system utan erhålla sin ersättning först i samband med den årliga redovisningen.

De ställföreträdare som idag har uppdrag och som får nya uppdrag under första halvåret 2025 kommer att vara kvar i nuvarande modell med förskott till omställningen i juli.

I det uppdrag som överförmyndarnämnden gett överförmyndarenheten ingick även att se över nivåerna på dagens arvoden. Enheten kommer fortsätta jobba med denna fråga och återkomma till nämnden senast juni 2025.

Sammantaget syftar förändringarna till att även fortsättningsvis stimulera fler frivilliga att ta uppdrag och samtidigt säkerställa att huvudmännen betalar ett rimligt och korrekt arvode och att kommunens medel används på ett ansvarsfullt sätt.

Ekonomiska konsekvenser

Budgeten för 2025 samt plan för 2026 - 2030 fastställdes av överförmyndarnämnden under hösten 2024. De ekonomiska konsekvenserna med slopade förskott bedöms inte få någon negativ påverkan på den tilldelade ramen.

Översynen av arvodesnivåerna kan dock komma att öka nämndens kostnader på sikt, men att översyn nu görs behöver inte automatiskt betyda att arvodena därmed kommer att höjas. Nämnden har för avsikt att redogöra mer för detta i kommande planeringsförutsättningar.

De negativa ekonomiska konsekvenser som slopade förskott kan leda till är främst förknippade med svårigheten att rekrytera gode män och förvaltare. Vid genomförd konsekvensanalys bedömdes att det finns en risk att ställföreträdare begär sig entledigade. Detta innebär i så fall byte av ställföreträdare för huvudmännen, vilket genererar merarbete för enhetens medarbetare. Merarbetet ger en ökad belastning men beräknas inte generera några extra kostnader utan bedöms rymmas inom ordinarie personalbudget.

En tillkommande kostnad avser kommunikation till ställföreträdare och andra berörda. Att slopa förskotten vid halvårsskiftet ger mer tid till kommunikation vilket kan minska risken att ställföreträdare slutar.

Risk för ökad kostnad är om professionella ställföreträdare behöver anlitas i högre grad än avsatt budget. Professionella ställföreträdare arvoderas med en högre ersättning än de ideella. Kommunens Förvaltarenhet bistår med ställföreträdare i särskilt krävande uppdrag vilket kan minska behovet av privat professionella ställföreträdare.

Övergången från förskott till ersättning i efterskott beräknas underlättas om förändringen sker vid halvårsskiftet 2025. Ställföreträdare ges därmed en mildare övergång och får på så sätt en del av ersättningen under 2025 som förskott och resterande del under 2026 i efterskott när årsräkningarna har granskats. Tiden då ställföreträdarna blir utan de månatliga förskotten minskar

därmed med sex månader jämfört med om förändringen skulle ha trätt i kraft i januari 2025.

Ekonomiska fördelar är bland annat att kostnader för verksamhetssystemet kan minska där en särskild modul tagits fram för hantering av förskotten. Eftersom detta har varit en särskilt utvecklad modul för Linköpings kommun har det inneburit extra kostnader för detta. Kostnaderna för att fortsätta utveckla samt underhålla modulen kommer därmed att minska för att på sikt helt upphöra.

Bedömningen är också att en minskning av kundförluster kommer att kunna göras. Vid förskottsutbetalningar uppkommer situationer där för mycket ersättning ibland betalas ut till ställföreträdare. Det har varit omständligt och mycket tidskrävande att återkräva de felaktiga utbetalningarna vilket har resulterat i onödiga kundförluster. Med utbetalning i efterskott bedöms kundförlusterna kunna minska avsevärt.

De extra kostnader för kommunikation beräknas kunna finansieras genom minskade IT-kostnader samt minskning av kundförluster.

Kommunala mål

Lättillgänglig, god och jämlik välfärd

I Linköping är välfärdsuppdraget överordnat. Alla Linköpingsbor kan känna sig trygga i att det finns en väl fungerande välfärd i livets alla skeenden. Kommunalt finansierade tjänster är effektiva och har kvalitet. Linköpings kommun är bra på service. Vård, omsorg och socialtjänst finns nära Linköpingsborna. Inom vård och omsorg finns det flera alternativ som Linköpingsborna själv väljer mellan. Till exempel finns det inom hemtjänsten möjlighet att välja bort utförare och det finns fortsatta möjligheter att byta äldreboende. Äldre har också möjlighet att bo kvar hemma längre och det finns ett aktivt arbete för att minska och bryta ofrivillig ensamhet bland äldre. Det är ordning och reda i äldreomsorgen. Linköpingsborna kan räkna med en likvärdig vård och omsorg med kvalitet, oavsett utförare. Familjer i Linköping känner trygghet i att barn har en tillvaro där de kan växa och utvecklas under goda förhållanden. Ett viktigt område för socialtjänsten är tidiga och förebyggande insatser. Kommunala insatser utformas för att underlätta vardagen och möta Linköpingsbornas behov. I alla kontakter med Linköpings kommun kan Linköpingsborna räkna med stöd i utsatta situationer.

En hållbar ekonomi

Linköpings kommun har en stark och hållbar ekonomi. Det förs en ansvarsfull ekonomisk politik i såväl goda som sämre tider. Den kommunala kärnverksamheten är prioriterad, kostnadseffektiv och möter Linköpingsbornas behov. Lokalerna är ändamålsenliga och används effektivt. Kommunens bolag har en kostnadseffektiv verksamhet på affärsmässig grund. Bolagen har en ekonomisk ställning som medger utveckling och investeringar utan ägartillskott. En ordnad ekonomi möjliggör satsningar för att klara välfärdsuppdraget. Linköpingsborna ska kunna räkna med god kvalitet på kommunal verksamhet, service och anläggningar.

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

Omställningen innebär ingen förändring som påverkar service eller resurser varför ingen jämställdhetsanalys har genomförts.

Omställningen berör alla ställföreträdare lika oavsett kön, ålder eller andra grunder.

Uppföljning och utvärdering

Omställningen kommer att följas löpande i verksamheten och återslagrapporteras till nämnd vid månads- och delårsuppföljningar och bokslut samt vid behov.

I samband med att överförmyndarenheten återkommer gällande översyn av arvodesnivåer kommer status av planering och genomförande av förändringen att ges till nämnden.

Samverkan/information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

MBL-information eller förhandling är inte påkallad.

Överförmyndarenheten

Anne-Sofie Zettby

Beslutet skickas till:
Budgetchef Henrik Karpe
Redovisningschef Jenny Wissmark
VSS ekonomichef Jonas Erni